

ПРАЗНУВАНЕ НА ИЛИНДЕН В ДВЕ ОТДАЛЕЧЕНИ ОБЛАСТИ НА БЪЛГАРИЯ

(По материали от Шуменско и Средните Родопи)

Цветелина Стоянова

Ученически семинар по практическа етнология и фолклористика
„Проф. д-р Иван Шишманов”

Целта на настоящето съобщение е да представи празнуването на Илинден в три села в България – Борово, Кюлевча и Драгоево. Село Борово е разположено в областта Горен Рупчос, Средните Родопи. Днес в него живеят християни преселници от с. Момчиловци, които идват тук в началото на XX век. До 1940 г. в Борово са живели турцизирани българи мохамедани, наричани „читаци”. Село Кюлевча, Шуменско е на 3 км от историческото селище Мадара. Според едно предание, живеещите в него турци са избити и затова сега там живеят само българи. На няколко километра от Кюлевча е с. Драгоево, старо българско село с богати фолклорни традиции.

Представянето на празнуването на Илинден е на базата на фолклорни материали, събирани в периода 1993-1999 г. Значителната част от тях са от Архива на Асоциация „Онгъл”, останалите – от личната сбирка на колежата Люба Радулова от Семинара по практическа етнология и фолклористика.

Илинден се празнува на 20 юли в с. Борово, а на 2 август в селата Кюлевча и Драгоево. От трите села само в с. Кюлевча подготовката за празника започва предния ден. Тогава във всеки дом се коли агне, шиле или овца, в зависимост от възможностите на стопаните. От месото се приготвят задължително три специални ястия: „сливено” (яхния със сини сливи), булгур с месо и ориз с месо. На празника се предлага и напитката „бурч” от меки круши.

Рано сутринта на Илинден и в трите села хората отиват на църква, където свещеникът отслужва литургия за св. пророк Илия. След приключването на църковния ритуал, в Борово и Кюлевча се организира общоселски курбан. Тази практика не е характерна за Драгоево. В това село във всяка къща се коли петел, предварително избран и наречен за празника. В Кюлевча няма определено животно (но без птици), от което да се приготвя курбанът. Кюлевчаните се събират на мегдана и там освещават курбана. След това всяко семейство взема от него и се прибира в дома си.

В среднородопското Борово курбанът се прави предимно от агне, но на параклиса „Свети Илия”, който се намира извън селото. Всяка година сградата се почиства и варосва предишния ден преди Илинден. На обяд на 20 юли свещеникът отслужва молебен пред малкия храм. След приключването му, селяните се разполагат на трапези на земята и жените, които са чистили мястото за празника, раздават на всички от курбан чорбата. През целия ден хората се поздравяват с благопожеланието „За много години, свети Илия да помага!”. Някои от тях черпят близки, познати и приятели с ракия.

В с. Кюлевча се празнува вкъщи – заедно с роднини и познати. Понеже на Илинден е общоселският сбор, всички, които имат корени в селото, се връщат при своите близки. На трапезата, освен трите специални ястия, задължително се слагат пита и мед.

В с. Драгоево на Илинден пчеларите вадят мед и раздават от него за здраве. Хората от това село казват, че „на Илинден специалността е да кусаш от пресния мед”.

След храненето, в Борово се играят хора и се пеят песни. Те не са специфични само за този празник. Честването приключва в ранния следобед. В Кюлевча Илинден продължава до вечерта. Привечер сборяните излизат на мегдана, където през целия ден има панаир. Тогава започва играта на хора и се пеят песни до вечерта.

Като цяло, празнуването на деня на св. пророк Илия – Илинден в Борово, Кюлевча и Драгоево показва различия. Най-значителни са те между Кюлевча и Драгоево, независимо от това, че двете села са разположени в непосредствена близост. Единствената прилика е присъствието на меда на трапезата, но дори и тук се наблюдава разминаване. В с. Драгоево на меда се отрежда главна роля, докато в Кюлевча – съпътстваща.

Провеждането на празника в Борово и Кюлевча показва повече прилики, въпреки че се намират в два отдалечени района на България. Сходни елементи са правенето на курбан, пеенето на песни, играта на хора. Естествено, съществуват и специфични моменти. Такива са панаирът и специалните гозби в Кюлевча и празнуването извън селото на параклиса „Свети Илия” в Борово.